

Nr 54.

Av herr **Lindgren, m. fl.**, om ökat anslag till tekniska läroverket i Örebro.

Av bilaga till årets statsverksproposition 8:e huvudtiteln (177) sid. 383 framgår, att kungl. skolöverstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om utverkande vid innevarande års riksdag av förhöjda anslag till tekniska gymnasiet i Örebro, dels å ordinarie stat till *två nya lektorstjänster*, dels ock i extra stat för nästa budgetår av 15,000 kronor till *yttre utrustning av gymnasiets maskinlaboratorium* samt av 24,000 kronor för *fortsatt uppehållande vid gymnasiet av en fjärde parallellavdelning*.

Under hänvisning till nu rådande ekonomiska förhållanden och nödvändigheten av besparingar har emellertid Kungl. Maj:t helt och hållet avböjt framställningarna om anslag till nya lektorstjänster och till ytterligare utrustning av gymnasiets maskinlaboratorium. Med avseende på anslaget till den fjärde parallellavdelningen har Kungl. Maj:t ansett, att denna avdelning på grund av det minskade tilloppet av inträdessökande vid de tekniska läroverken numera vore obehörlig och därför borde så småningom indragas. För nästa budgetår har därför Kungl. Maj:t äskat anslag endast till de fjärde parallellavdelningarna i gymnasiets andra och tredje årskurser med ett belopp av 16,000 kronor. Därtill har Kungl. Maj:t utan angivande av särskilda skäl föreslagit, att den ordinarie staten för tekniska gymnasiet i Örebro skulle nedsättas med 5,325 kronor eller ifrån nu utgående 125,325 till 120,000 kronor.

Att de tekniska läroverken, i likhet med många andra statsinstitutioner, som inrättades eller omorganiserades under den högkonjunktur, som rådde under krigsåren, blevo »överorganiserade» till den grad, att inskränkningar nu måste göras, torde vara otvivelaktigt. Därvid synes man dock icke böra gå allt för summariskt till väga, utan tillse, att endast det som patagligen är överflödigt och onödigt, beskäres och bortrensas, men att det, som är berättigat och livsdugligt, bibehålles och ytterligare utvecklas.

Redan 1907 års kommitté för den lägre tekniska undervisningens ordnande, vars utlåtande av den 11 juni 1912 åtminstone i vissa delar utgjort utgångspunkten för den 1918 genomförda omorganisationen av vårt lägre tekniska undervisningsväsende, framhöll i sitt betänkande (I sid. 81) det olämpliga och oekonomiska i att de dåvarande fem tekniska elementarskolorna hade en likartad organisation, i det att de allesammans hade tre fackavdelningar för samma

tekniska områden, nämligen en mekaniskt teknisk, en kemiskt teknisk och en byggnadsteknisk avdelning. Om samtliga dessa skolor skulle förses med en fullt tidsenlig utrustning med lärare, laboratorier, bibliotek och annan undervisningsmaterieell, skulle, framhåller kommittén, därför i själva verket fordras i det närmaste samma utrustning som för fem maskintekniska, fem byggnadstekniska och fem kemiskt tekniska fackskolor i utlandet. Och ändock skulle genom en sådan organisation flere viktigare industriområden, som under de senaste årtiondena vunnit i betydelse, icke kunna tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

Särskilt framhåller kommittén, att det måste betecknas som ett onödigt slöseri med statens medel att vid de tekniska elementarskolorna upphålla fem kemiskt tekniska fackavdelningar med för dem erforderliga lärarkrafter och laboratorier, då sammanlagda antalet lärjungar i alla fem skolornas kemiskt tekniska fackavdelningar under 10-årsperioden 1900/01—1909/10 varit högst 35 och lägst 23 eller 30 i medeltal pr år.

Under hänvisning till erfarenheten från utlandet och även från vårt eget land, särskilt med avseende på bergsskolorna i Filipstad och Falun, framhåller kommittén, att enda möjligheten att för en kostnad, som stode i rimligt förhållande till våra ekonomiska tillgångar, och en ändamålsenlig hushållning med statens medel, ordna det elementära tekniska undervisningsväsendet, så att vår industris mångskiftande behov på ett tillfredsställande sätt tillgodosåges, låge däri, att de tekniska elementarskolorna omvandlades till eller ersattes med verkliga fackskolor, vilka var för sig länge till uppgift att tjäna sitt särskilda industriområde.

Genom de tekniska elementarskolornas omorganisation och mindre jämkningar i redan befintliga fackskolors organisation samt genom inrättandet av helt och hållet nya skolor i de fall, då detta kunde anses nödvändigt, borde sålunda, enligt kommittén, till en början *en* eller i vissa fall *två* eller *tre* speciella fackskolor bringas till stånd för var och en av våra förnämsta industri-grenar, maskinindustri, elektroteknik, byggnadsteknik, kemiskt teknisk industri o. s. v.

Vid genomförandet av den lägre tekniska undervisningens omorganisation 1918 och därpå följande år hava dessa synpunkter föga beaktats.

Kommerskollegium, som hade att yttra sig över kommittéförslaget under hänsynstagande till den kritik, som riktats mot detsamma, biträdde förslaget om inrättandet av tekniska fackskolor, men föreslog i anslutning till från industrihåll framställda yrkanden, att ett par av de tekniska elementarskolorna, förslagsvis de i Örebro och Hernösand, skulle bibehållas såsom läroanstalter för en mera allmän teknisk bildning vid sidan av de tekniska fackskolorna med deras till ett visst tekniskt område specialiserade undervisning.

Departementssakkunniga av 1916 ställde sig i stort sett på samma ståndpunkt, men påyrkade att, utom de två av kommerskollegium föreslagna allmänna tekniska läroanstalterna, vilka av de sakkunniga singo namnet tekniska

gymnasier, en tredje sådan läroanstalt skulle inrättas i Malmö. Departements-sakkunnigas plan för den tekniska undervisningens ordnande vann i huvudsak Kungl. Maj:ts och riksdagens gillande 1918.

Sedermera har Kungl. Maj:t på skolöverstyrelsens framställning föreslagit, att även de tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås skulle omorganiseras till tekniska gymnasier. Dessa förslag blevo dock av riksdagen avslagna under hänvisning till, att de icke stodo i överensstämmelse med de 1918 fastställda allmänna grunderna för den lägre tekniska undervisningens organisation.

Vid genomförandet av den 1918 fastställda planen för den tekniska undervisningens nyorganisation har kungl. skolöverstyrelsen i regel sökt kombinera de tekniska gymnasierna och de tekniska fackskolorna med varandra.

Sålunda har till tekniska gymnasiet i Malmö anknutits icke mindre än tre tekniska fackskolor, en för maskinindustri, en för husbyggnad och en för kemisk industri. Med tekniska gymnasiet i Härnösand har förenats en teknisk fackskola för träindustri. Tekniska gymnasiet i Örebro är visserligen icke direkt förenat med en teknisk fackskola, men en sådan är förlagd i närheten av Örebro, nämligen tekniska fackskolan för elektroteknik i Västerås. I skolöverstyrelsens förslag om de tekniska elementarskolornas i Norrköping och Borås omorganisation till tekniska gymnasier ingick även, att med dessa gymnasier skulle förenas tekniska fackskolor, en för väg- och vattenbyggnad i Norrköping och en för textilindustri i Borås. Tekniska skolan i Eskilstuna, vars omorganisation till teknisk fackskola för maskinindustri under förra året genomfördes, är däremot en fullt fristående teknisk fackskola.

Med avseende på tekniska läroverket i Örebro må framhållas, att detta läroverk på grund av det starka tilloppet av inträdessökande 1901 utvidgades med en andra, 1916 med en tredje och 1920 med en fjärde parallellavdelning. I likhet med de övriga tekniska elementarskolorna hade det sedan början av 1900-talet tre fackavdelningar, en mekaniskt teknisk, en byggnadsteknisk och en kemiskt teknisk. På initiativ av skolans styrelse inrättades vid läroverket 1916 en elektroteknisk fackavdelning, den första elementära tekniska läroanstalten för elektroteknik i vårt land. När läroverket vid den 1918 genomförda reformeringen av det lägre tekniska undervisningsväsendet blev tekniskt gymnasium, fick detta gymnasium såtillvida en särställning i förhållande till de övriga tekniska gymnasierna, att undervisningen i detsamma skulle differentieras på tre linjer, en mekanisk teknisk, en elektroteknisk och en kemiskt teknisk linje. I samband med gymnasiets utvidgning med den fjärde parallellavdelningen inrättades vid gymnasiet en fjärde linje för merkantilt teknisk bildning, i likhet med den elektrotekniska avdelningen den första i sitt slag och allt fortfarande den enda i sitt slag i vårt land.

Av den redogörelse, som här lämnats för den lägre tekniska undervisningens utveckling efter 1918 (varvid hänsyn icke tagits till tekniska skolan i Stockholm, de båda bergsskolorna i Filipstad och Falun samt vävskolan i Borås, vilka stå på ett plan för sig) framgår, att vi för närvarande ha ett avsevärt

antal olikartade elementära tekniska läroanstalter. Vi ha de båda *tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås*, vardera med tre fackavdelningar, en mekaniskt tekniskt, en byggnadsteknisk och en kemiskt teknisk; vi ha de båda *tekniska gymnasierna i Malmö och Härnösand* med för alla lärjungar likartad undervisning, omfattande samtliga tekniska och merkantila huvudområden; vi ha *tekniska gymnasiet i Örebro*, med undervisningen differentierad på fyra speciallinjer, en maskinteknisk, en elektroteknisk, en kemiskt teknisk och en merkantilt teknisk; och slutligen de *tekniska fackskolorna* för maskinindustri, husbyggnad och kemisk industri i Malmö, för elektroteknik i Västerås, för träindustri i Härnösand och för maskinindustri i Eskilstuna.

Flera av dessa skolor och skolavdelningar hava, t. o. m. då de äro belägna i samma stad eller i närheten av varandra, i stort sett samma ändamål och likartad undervisning. De tre fackskolorna för maskinindustri, husbyggnad och kemisk industri i Malmö meddela undervisning på samma tekniska områden som äro företrädda vid tekniska gymnasiet i samma stad. Fackskolan för kemisk industri i Malmö är ungefär jämnställd med de kemiskt tekniska fackavdelningarna vid de tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås och den kemiskt tekniska speciallinjen vid tekniska gymnasiet i Örebro. Tekniska fackskolan för elektroteknik i Västerås meddelar i det närmaste samma undervisning som den elektrotekniska linjen vid det närbelägna tekniska gymnasiet i Örebro.

Vår lägre tekniska undervisning har blivit splittrad på ett stort antal till sin organisation visserligen olikartade, men med hänsyn till undervisningens mål varandra närstående och med varandra konkurrerande skolor och skolavdelningar.

Utvecklingen har i själva verket gått i rakt motsatt riktning mot det av 1907 års kommitté framställda yrkandet om den tekniska undervisningens koncentrerings på *en, två* eller högst *tre* läroanstalter för vart och ett av våra viktigaste tekniska huvudområden.

I stället för de av 1907 års kommitté föreslagna två (2) tekniska fackskolorna för maskinindustri (maskinyrkesskolan i Stockholm oberäknad) ha vi fått 5 st. läroanstalter för *maskinindustri*: tekniska fackskolorna för maskinindustri i Malmö och Eskilstuna, den maskintekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro och de mekaniskt tekniska fackavdelningarna vid de tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås.

I stället för av 1907 års kommitté föreslagna två (2) tekniska fackskolorna för byggnadsindustri (byggnadsyrkesskolan i Stockholm oberäknad) ha vi fått 3 st. läroanstalter för *byggnadsteknik*: tekniska fackskolan för husbyggnad i Malmö och de byggnadstekniska fackavdelningarna vid tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås.

I stället för av 1907 års kommitté föreslagna två (2) tekniska fackskolor för kemisk industri (den ena speciellt avsedd för trämasse-cellulosa och pappersindustri) ha vi fått

5 st. läroanstalter för *kemisk industri*: tekniska fackskolan för kemisk industri i Malmö, tekniska fackskolan för träindustri i Härnösand, den kemiskt tekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro och de kemiskt tekniska fackavdelningarna vid tekniska elementarskolorna i Norrköping och Borås.¹

I stället för den enda av 1907 års kommitté föreslagna tekniska fackskolan för elektroteknik ha vi fått:

2 st. läroanstalter för *elektroteknik*: tekniska fackskolan för elektroteknik i Västerås och den elektrotekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro.

Därtill hava vi

1 st. läroanstalt för *merkantilt teknisk* bildning: den merkantilt tekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro, samt

2 st. *tekniska gymnasier* i Malmö och Härnösand, vilka icke sasom tekniska gymnasiet i Örebro hava undervisningen differentierad på skilda linjer, utan i en för alla lärjungar gemensam lärokurs meddela en undervisning, som omfattar samtliga tekniska och merkantila huvudområden.

Följden av denna splittring av vår lägre tekniska undervisning på ett stort antal med varandra konkurrerande, likartade eller i det närmaste likartade skolformer har helt naturligt blivit den, att ett stort antal skolor och skolavdelningar äro ytterst svagt besatta med lärjungar. Alldeles särskilt är detta (se Bil. 1) förhållandet med de byggnadstekniska och framför allt med de kemiskt tekniska avdelningarna. De byggnadstekniska avdelningarna i Malmö, Norrköping och Borås ha under innevarande år 2 till högst 9 lärjungar i varje klass. Av de kemiskt tekniska avdelningarna är endast den i Örebro väl besatt med 15 lärjungar i andra och 13 lärjungar i tredje klassen eller i det närmaste det högsta antal lärjungar, som under de praktiska övningarna på laboratoriet kunna handledas av en lärare. Övriga kemiskt tekniska avdelningar hava under innevarande läsår 0 till 4 lärjungar i varje klass.

Detta förhållande är, så som framgår av Bil. 1 icke någon kristidsföreteelse utan framträdde och påtalades redan av 1907 års kommitté för den lägre tekniska undervisningen och utgjorde då dess förnämsta skäl för yrkandet på en koncentring av den tekniska undervisningen. Förhållandet ändrades knappast under högkonjunkturen och kommer med all säkerhet att fortfara till dess man beslutar sig för en radikal beskärning av avdelningarnas antal.

Därigenom att de nya tekniska fackskolorna i regel anknutits till tekniska gymnasier, ha de redan från sin första tillkomst utsatts för konkurrens med skolformer, som visserligen gå under ett nytt namn, men till sin art föga skilja sig från de äldre tekniska elementarskolorna. Denna konkurrens har visat sig ödesdiger för de nya skolorna, dels därför att de äldre haft stödet av gammal tradition, dels, och kanske främst därför, att de tekniska gymnasierna genom väsentligt lägre inträdesfordringar äro lättare tillgängliga än de tekniska fackskolorna, dels ock därför att de tekniska gymnasierna, som icke ha på skilda linjer differentierad undervisning, enligt tillämpade studieplaner ha till uppgift att på grundvalen av realskolans kunskapsmätt under en tre-

årig lärokurs meddela en för praktisk verksamhet avsedd teknisk bildning inom samtliga tekniska huvudområden, under det att utbildningen vid de tekniska fackskolorna är begränsad till ett visst tekniskt område.

Det torde vara uppenbart, att vår lägre tekniska undervisning genom här skildrade förhållanden blivit onödigt komplicerad och dyrbar, och att inskränkningar äro icke blott befogade, utan rent av nödvändiga. Man torde dock icke med fog kunna förevisa oss, representanter för Örebro stad och län, inskränkta lokalpatriotiska synpunkter, om vi anse, att inskränkningarna icke i första rummet böra gå ut över tekniska läroverket i Örebro. En fullt objektiv granskning av här skildrade förhållanden torde tillräckligt tydligt hänvisa på en indragning i första hand av ett flertal kemiskt tekniska och en eller annan byggnadsteknisk avdelning vid de andra tekniska läroverken.

Även i de fall, då avdelningarna, såsom förhållandet i regel är med de maskintekniska, äro väl besatta med lärjungar, är en koncentrerings till ett färre antal skolor, eventuellt under inrättande av parallellavdelningar vid samma skola, värt att taga i överblickande. Ju större ett läroverk blir inom en viss gräns, desto billigare bli förvaltningskostnaderna och dess bättre utnyttjas laboratorier och undervisningsmaterieell.

Tekniska gymnasiet i Örebro är sedan lång tid tillbaka det största av de tekniska läroverken. Det hade vid början av läsåret 1922—1923 310 och vid början av innevarande läsår 297 lärjungar eller mer än dubbelt så många som det näst största eller tekniska läroverket i Malmö, som under samma år hade 145 och 129 lärjungar. Statens kostnader pr lärjunge och år (om dyrtidstillägg och tillfälliga löneförbättringar icke medräknas, se Bil. 2) uppgå enligt fastställda stater vid tekniska gymnasiet i Örebro under innevarande år till 503 kronor. I Malmö är kostnaden 1,002 kronor eller dubbelt så hög och i Härnösand 1,543 kronor och i Västerås 1,800 kronor eller 3 å 4 gånger så hög. Dessa siffror häntyda på lämpligheten av att koncentrera den tekniska undervisningen till några få större skolor i stället för att splittra den på flera mindre. I varje fall böra indragningarna icke i främsta rummet ske vid de läroverk, där undervisningen ställer sig billigast.

Såsom skäl för indragningen av den fjärde parallellavdelningen och den därmed förbundna merkantilt tekniska linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro har anförts, att antalet inträdessökande under de sista åren nedgått, och att den merkantilt tekniska linjen hade så få lärjungar, »att något större behov av dylik utbildning icke syntes föreligga i orten».

Tekniska gymnasiet i Örebro har dock mindre än de andra tekniska läroverken haft känning av kristiden. Samtliga klasser och avdelningar vid detta läroverk äro i år bättre besatta med lärjungar än vid alla de andra läroverken. Dess första klass hade vid läsårets början 109 lärjungar, som med ett antal av 30, 30, 26 och 23 fördelades på de fyra parallellavdelningarna i denna klass. Den tekniskt merkantila linjen, som endast upptager en del av fjärde parallellklassens lärjungar — de övriga fördelas på gymnasiets

övriga linjer — har visserligen ännu icke vunnit någon större anslutning, helt naturligt, då den så kort tid varit i verksamhet, att varken läroverkets lärjungar eller deras målsmän ännu fått några hållpunkter på bedömandet av de möjligheter till utkomst, som avgångsbetyg från denna linje kan medföra. Ännu har endast en årsklass utexaminerats från denna linje. För närvarande har den 7 lärjungar i andra och 7 lärjungar i tredje årsklassen. Att döma av lärjungeantalet har den således, trots sin korta tillvaro, visat sig utgöra ett vida större behov än ett flertal avdelningar vid andra skolor, som ägt bestånd sedan årtionden tillbaka utan att dock hava lyckats uppbringa lärjungeantalet till mer än två à tre stycken i varje klass.

Förslag om inrättandet av den merkantilt tekniska linjen vid tekniska läroverket i Örebro i samband med läroverkets utvidgning med en fjärde parallellavdelning väcktes av några av undertecknarna av denna motion efter samråd med gymnasiets styrelse genom motion vid 1919 års riksdag.

Denna linje avser att utbilda tekniskt och merkantilt skolade hjälpkrafter för den industriella förvaltningen och utgör ett första försök att i vårt land lösa en teknisk undervisningsfråga, som under de senare årtiondena tilldragit sig mycken uppmärksamhet i utlandet, särskilt i Amerikas förenta stater, där den lett till inrättandet vid flere av de förnämsta tekniska läroverken av särskilda linjer för Commercial engineering, Business administration, Industrial engineering, Engineering administration o. s. v.

Lärjungarna på denna linje deltaga under första årskursen i den för alla lärjungar gemensamma, grundläggande undervisningen i matematik, fysik, kemi, projektionslära och projektionsritning samt i språk och handelslära. Under andra och tredje årskurserna deltaga de i de för samtliga lärjungar gemensamma lärokurserna i de tekniska läroämnena maskinlära med ritning, byggnadslära med ritning, elektroteknik och mekanisk teknologi m. m. med ett relativt begränsat antal timmar för varje läroämne. Den tid, som under andra och tredje årskurserna ägnas åt de särskilda linjernas specialämnen (f. n. 9 timmar i veckan i andra och 17 timmar i veckan i tredje årskursen), få den merkantilt tekniska linjens lärjungar ägna åt en fördjupad utbildning i språk och merkantila läroämnena, handelsteknik, handelsgeografi, nationalekonomi och författningslära.

De få på detta sätt en god realbildning och en god språkbildning, den senare huvudsakligen inriktad på utländsk affärskorrespondens. Deras tekniska bildning bör giva dem förmåga att förstå tekniska ritningar och konstruktioner. Deras merkantila bildning bör kunna bli fullt jämbördig med, men, därigenom att den inriktas på industriella spörsmål, i viss mån av annan art än den, som meddelas i de för den allmänna köpmannabildningen avsedda handelsläroverken.

De, som genomgått denna linje, borde därför bli av nytta för industriens räkenskaps- och affärskontor såsom bokhållare, korrespondenter, offertingenjörer m. m. samt för viktiga grenar av kommunal- och statsförvaltningen.

såsom kontors- och förvaltningspersonal vid kommuners och statens tekniska verk, järnvägar, telegraf, tull, intendentur m. m. eller i allmänhet för sådana platser, som jämte merkantil bildning fordra insikt i och förmåga att bedöma tekniska och industriella frågor.

Med anledning av motionen vitsordade riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t (1920 nr 8 A) att den tekniska läroanstalten i Örebro »i sällsynt grad vunnit industriens och de praktiska intressenas sympatier och att en mera fri och av allt för snäva former obunden utveckling av skolan utan tvivel torde lända till fromma för just de system, denna skola hade att fylla». Da den särställning, Örebro-skolan genom undervisningens differentiering på skilda linjer fått, innebure, att skolan i den nya organisationen skulle erhålla en från de andra tekniska gymnasier avvikande form, kunde riksdagen i den föreliggande motionen icke se ett frångående av sitt förut fattade beslut angående ifrågakarande läroanstalt, »utan snarare ett steg i riktningen att föra läroanstalten framåt till undervisningens och det allmännas båtnad». Riksdagen ansåg sig dock icke böra intaga en bestämd ståndpunkt till det väckta förslaget, men då riksdagen vore »övertygad, att en fortsatt utveckling av ifrågakarande läroanstalt måste lända till stort gagn för den tekniska utbildningen och därigenom ock för den svenska industrien samt för övrigt torde nödvändiggöras av det stora antalet inträdessökande», anhöll riksdagen, att »Kungl. Maj:t, i samband med den pågående utredningen beträffande det tekniska undervisningsväsendets fortsatta ombildning och utveckling, ville särskilt taga i övervägande, på vad sätt det tekniska gymnasiet i Örebro lämpligast bör, vare sig i av motionärerna föreslagen riktning eller på annan väg ytterligare utbyggas, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kan giva anledning».

Sedan riksdagen 1920 på Kungl. Maj:ts förslag efter förnyad framställning från läroverkets styrelse beviljat anslag till läroverkets utvidgning med en fjärde parallellavdelning, kom hösten 1921 den merkantilt tekniska linjen till stånd, och de första lärjungarna utexaminerades från denna linje vid slutet av läsåret 1922—1923.

Att den merkantilt tekniska linjen omfattas med intresse av industriens målsmän framgår av det kraftiga stöd, som framställningen om dess inrättande vann från industriens målsmän. Däröfver vittna ock de uttalanden, som kommit läroverkets styrelse till del i anledning av ifrågasatt revision av gymnasiets undervisningsplan.

Vi anse det därför beklagligt, om det nya och helt visst betydelsefulla initiativet till den tekniska undervisningens utveckling, som tagits genom inrättandet av den tekniskt merkantila linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro skulle stäckas, innan denna linje haft tillfälle att visa, vartill den duger, och att det omfattande och intresserade arbete, som nedlagts på organiserandet av denna undervisning, kastas öfver bord i samma ögonblick, som det bragts till fullbordan.

Då den tekniskt merkantila linjen vid tekniska gymnasiet i Örebro är den enda i sitt slag i Sverige och trots sin korta tillvaro har ett större antal lärjungar än ett flertal tekniska speciallinjer vid andra tekniska läroverk och då den fjärde parallellavdelningen icke blott har betydelse för denna linje, utan även tillför gymnasiets övriga linjer ett ökat lärjungeantal, våga vi hoppas, att riksdagen icke undandraget tekniska gymnasiet i Örebro det jämförelsevis ringa belopp, som erfordras för fortsatt uppehållande vid gymnasiet av dess fjärde parallellavdelning och den därmed förbundna merkantilt tekniska linjen.

Att nu vidhålla skolöverstyrelsens förslag om förhöjda anslag till *nya ordinarie lektorstjänster* vid tekniska gymnasiet i Örebro torde icke vara lämpligt, ehuru en förstärkning av de ordinarie lärarkrafterna vid gymnasiet är synnerligen behövlig. För närvarande äro vid gymnasiet anställda, förutom rektor och 12 ordinarie lektorer, 9 extralärare med full sysselsättning och dessutom tre, därav två gymnastiklärare, med ett mindre antal undervisningstimmar. Mer än 46 procent av samtliga undervisningstimmar bestridas av extralärare.

Då emellertid två lektorsbefattningar vid de tekniska läroverken, en i Härnösand och en i Malmö, visat sig obehörliga vid dessa läroverk, och lektorerna enligt gällande författningar äro skyldiga att underkasta sig förflyttning från ett läroverk till ett annat, torde en reglering av behovet av lärarkrafter vid de tekniska läroverken kunna ske utan förhöjning i statsanslagen till dessa läroverk.

Med avseende på den föreslagna *nedsättningen i den ordinarie staten* för tekniska gymnasiet i Örebro tillåta vi oss erinra därom, att, såsom framgår av bilaga till 1922 års statsverksproposition (8:de huvudtiteln (213) sid. 468), läroverkets styrelse under hänvisning till läroverkets stora lärjungeantal och omfattande organisation gjort framställning om förhöjda anslag, dels till nya lektorstjänster, dels till förstärkning av vissa arvodesbelopp samt ett flertal andra anslagsposter. Denna framställning förnyades sedan i mera begränsad omfattning följande år och vann då liksom i år understöd av kungl. skolöverstyrelsen.

Dessa framställningar hava dock icke blivit föremål för riksdagens prövning.

Däremot har läroverket såväl 1921 som 1922 och 1923 erhållit bidrag från anslagsposten »ytterligare medel till expenser, bränsle m. m. för tekniska läroverken», 1921 med 8,000 kronor, 1922 med 6,000 kronor och för första halvåret 1923 med 2,000 kronor. Även för innevarande år torde en liknande förstärkning av staten bli erforderlig. Härav framgår, att staten för tekniska gymnasiet i Örebro icke är för högt beräknad. Ehuru tekniska gymnasiet i Örebro har mer än dubbelt så många lärjungar som tekniska läroverket i Malmö och med avseende på sin organisation är fullt lika omfattande som sistnämnda läroverk, har tekniska gymnasiet i Örebro sedan flera år haft en med flere tusen kronor lägre ordinarie stat än tekniska gymnasiet i Malmö.

Nu har Kungl. Maj:t föreslagit, att båda de nämnda läroverkens ordinarie stater skulle beräknas till samma belopp eller 120,000 kronor för vardera. Då den av undervisningsrådet N. Fredriksson uppgjorda promemoria, som ligger till grund för nedsättningen av det ordinarie statsanslaget till de tekniska läroverken, icke publicerats, är det icke möjligt att bedöma, hur de föreslagna nedsättningarna skulle komma att verka i detalj, men om i nedsättningen av anslaget till läroverket i Malmö ingår indragning av en lektorstjänst, som visat sig obehövlig för detta läroverk, skulle anslagen till andra utgifter än till ordinarie befattningshavare fortfarande utgå med 5,800 kronor lägre belopp till tekniska gymnasiet i Örebro än till tekniska läroverket i Malmö.

Då emellertid det förra läroverket har ett vida större antal lärjungar och en fullt lika, om ej mera omfattande organisation än det senare, synes det icke obilligt, att staten för det förra också sättes något högre än för det senare, och då erfarenheten visat, att staten för tekniska läroverket i Örebro hittills icke varit till fyllest, utan årligen måst förstärkas med avsevärda belopp, och då slutligen undervisningen vid tekniska gymnasiet i Örebro är avsevärt billigare per år och lärjunge än vid de andra tekniska läroverken, ha vi ansett oss ha goda skäl för ett yrkande, att den ordinarie staten för tekniska gymnasiet i Örebro icke bör nedsättas, utan bibehållas vid oförändrat belopp av 125,325 kronor.

Det av kungl. skolöverstyrelsen på framställning av gymnasiets styrelse äskade anslaget å 15,000 kronor till *yttre utrustning av maskinlaboratoriet* vid tekniska gymnasiet i Örebro kan naturligtvis uppskjutas ett eller annat år, om tvingande skäl därtill föreligga. Ett sådant uppskov är dock med hänsyn till undervisningen vid gymnasiet synnerligen ogynnsamt.

Till *påbörjande* av utrustningen av gymnasiets maskinlaboratorium beviljade riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag 1920 ett förslagsanslag av 20,000 kronor. För detta anslag har anskaffats en provturbinanläggning, en kompressoranläggning, en råolja-, en gas- och en bensinmotor samt ett antal apparater och instrument för materialprovning. Den hittills anskaffade utrustningen har genom tillmötesgående från industriellt håll erhållits till mycket förmånliga priser och i väsentliga delar även som gåva. Ännu saknar dock laboratoriet en så viktig detalj i sin utrustning som en ånganläggning, och så länge en sådan icke finnes att tillgå måste lärjungarnas laboratorieövningar bliva ofullständiga i ett för deras kommande verksamhet mycket betydelsefullt hänseende.

Då vi med hänsyn till det stora antalet lärjungar, som tekniska gymnasiet har, och de dugande lärarekrafter, varöver det förfogar, äro övertygade om att det äskade anslaget till läroverkets maskinlaboratorium skulle komma att få den bästa användning till undervisningens främjande, och då det i alla händelser icke kan vara fråga om annat än ett uppskov med anslagets beviljande ett eller annat år, ha vi ansett, att denna anslagsfråga icke borde få förfalla, utan att den blivit föremål för riksdagens prövning.

På grund av vad sålunda anförts, och då riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t själv vitsordat, att den tekniska läroanstalten i Örebro »i sällsynt grad vunnit industriens och de praktiska intressenas sympatier» och tillika framhållit, »att en fortsatt utveckling av ifrågavarande läroanstalt måste lända till stort gagn för den tekniska utbildningen och därigenom ock för den svenska industrien», och då tekniska gymnasiet trots kristiden har alla fyra parallellklasserna bättre besatta med lärjungar och ger en för statsverket väsentligt billigare utbildning än andra tekniska läroverk, våga vi, under fullt erkännande av det påtagliga behovet av besparingar i statsförvaltningen, härmed föreslå,

att riksdagen måtte på extra stat för budgetåret 1924—1925 bevilja

dels till fortsatt uppehållande vid tekniska gymnasiet i Örebro av en fjärde parallellavdelning i gymnasiets alla tre årsklasser utöver av Kungl. Maj:t äskade 16,000 kronor ytterligare 8,000 kronor eller sammanlagt 24,000 kronor;

dels till ytterligare utrustning av samma läroverks maskinlaboratorium 15,000 kronor; samt att riksdagen även för nästa budgetår måtte fastställa den ordinarie staten för tekniska gymnasiet i Örebro till samma belopp som för innevarande år eller till 125,325 kronor.

Ad. Lindgren.

Axel Vindahl.

Oscar Olsson.

G. H. von Koch.

Bilaga 1.

Antalet lärjungar vid de tekniska läroverken (utom skolan i Eskilstuna)
under läsåren 1914/15—1923/24.

M = mekanisk eller maskintekn. avd. B = byggnadstekn. avd. K = kem.-tekn. avd.
E = elektrotekn. avd. Mr = merkantilt tekn. avd.

Tekniska läroverket i	Klass	Antal lärjungar höstterminerna 1914—1923									
		1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
<i>Malmö.</i>											
Tekn. elementarskola...	I	42	58	62	68	67	—	—	—	—	—
	II M	—	—	43	46	48	46	—	—	—	—
	II B	40	35	6	5	5	5	—	—	—	—
	II K	—	—	5	2	4	2	—	—	—	—
	III M	18	24	26	37	29	31	40	—	—	—
	III B	5	6	2	8	5	7	2	—	—	—
	III K	5	3	1	6	4	3	2	—	—	—
Extra lärjungar		4	3	4	4	9	8	6	—	—	—
Tekn. gymnasiet	I	—	—	—	—	—	31	31	23	30	21
	II	—	—	—	—	—	—	24	27	25	24
	III	—	—	—	—	—	—	—	21	20	19
Maskinfackskolan	I	—	—	—	—	—	22	27	30	31	22
	II	—	—	—	—	—	—	18	24	19	26
Husbyggnadsskolan ...	I	—	—	—	—	—	—	9	3	9	4
	II	—	—	—	—	—	—	—	7	3	7
Kem. fackskolan	I	—	—	—	—	—	—	—	4	4	2
	II	—	—	—	—	—	—	—	—	4	4
Summa		114	129	149	176	171	155	159	139	145	129
<i>Norrköping.</i>											
Tekn. elementarskola...	I	24	—	27	30	30	30	30	29	25	23
	II M	13	—	18	6	13	17	12	12	12	14
	II B	1	—	6	5	1	6	3	5	9	9
	II K	—	—	2	9	7	4	5	4	2	1
	III M	11	—	10	14	5	7	15	11	8	9
	III B	3	—	4	2	6	1	6	4	3	7
	III K	4	—	3	2	5	7	3	3	3	2
Summa		56	—	70	68	67	72	64	68	62	65
<i>Västerås.</i>											
Elektrotekn. fackskola.	I	—	—	—	—	—	33	38	23	12	10
	II	—	—	—	—	—	—	31	24	21	12
Summa		—	—	—	—	—	33	69	47	33	22

Tekniska läroverket i	Klass	Antal lärjungar höstterminerna 1914—1923									
		1914	1915	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1922	1923
<i>Borås.</i>											
Tekn. elementarskola...	I	20	27	20	30	36	36	35	33	29	23
	II M	12	13	12	15	22	22	16	19	19	15
	II B	4	1	3	4	2	—	—	2	2	2
	II K	7	4	3	7	4	8	5	3	1	2
	III M	9	9	12	9	13	14	16	12	17	15
	III B	2	2	—	5	3	3	1	—	1	2
	III K	2	4	5	4	4	3	9	5	2	—
Summa		56	60	55	74	84	86	82	74	71	59
<i>Örebro.</i>											
Teknisk elementarskola och gymnasium.....	I	62	66	90	92	96	93	123	111	106	109
	II M	—	28	33	28	43	30	33	33	55	40
	II B	—	4	3	4	7	8	—	—	—	—
	II K	52	10	10	16	16	12	7	14	15	15
	II E	—	14	17	33	22	38	49	56	32	30
	II Mr	—	—	—	—	—	—	8	8	7	7
	III M	21	19	25	28	23	41	29	24	33	46
	III B	5	3	2	3	3	6	7	—	—	—
	III K	13	13	9	9	13	16	10	6	11	13
	III E	—	12	14	13	33	23	34	37	47	30
III Mr	—	—	—	—	—	—	—	—	4	7	
Summa		153	169	203	226	256	267	292	289	310	297
<i>Härnösand.</i>											
Teknisk elementarskola	I	12	19	28	31	34	37	—	—	—	—
	II M	15	7	6	14	14	10	16	—	—	—
	II B	4	1	3	1	1	3	7	—	—	—
	II K	3	3	3	5	7	6	4	—	—	—
	III M	4	9	8	3	10	10	10	14	—	—
	III B	2	5	1	2	1	1	1	7	—	—
	III K	5	3	3	3	6	6	6	4	—	—
Gymnasium.....	I	—	—	—	—	—	—	24	17	15	15
	II	—	—	—	—	—	—	—	20	15	17
	III	—	—	—	—	—	—	—	—	17	13
Fackskola f. träindustri	I	—	—	—	—	—	—	4	3	5	1
	II	—	—	—	—	—	—	—	4	—	3
Summa		45	47	52	59	73	73	72	69	52	49

Bilaga 2.

Jämförelser mellan statsanslag (dyrtidstillägg, tillfällig löneförbättring och tillfälliga anslag till materialanskaffning oberäknade) samt lärjungeantalet vid de tekniska läroverken läsåret 1923—1924.

	Statsanslag	Antal lärjungar	Kostnad pr lärjunge och år
Örebro, ordinarie	125,325 kr.		
» extra	24,000 »		
	149,325 kr.	297	503 kr.
Norrköping	47,800 »	65	735 »
Borås	47,300 »	59	802 »
Malmö	129,200 »	129	1,002 »
Härnösand	75,600 »	49	1,543 »
Västerås	39,600 »	22	1,800 »